

ג. הכהנים שבקשו כתב יחוסים ולא נמצא, נגואלו מן הכהונה. לא הותרו לעבוד במקדש ולאכול בקדשים, אלא נשארו בחזקתם שהיו בה בגולה, לאכול בקדשי הגבול בלבד. לפי לשון אחת, משבאו לארץ היו אוכלים אפילו בתרומה דאורייתא [ואף למאן דאמר מעלים מתרומה ליוחסין, לא חששו שיבואו להעלותם, מאחר והורעה חזקתם של אלו (רש"י: שלא הורשו לאכול בקדשים. תוס': שבקשו כתב יחוסים ולא מצאו)]. וללשון אחרת לא הורשו לאכול אלא בתרומה דרבנן כבגולה. (ויאמר התרשטא להם: אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמד בהן לאורים ולתמים — לא בדבר שנקרא 'קדש' ולא בדבר שנקרא 'קדשים', דהיינו תרומה וחזה ושוק).

דף ע

קמז. א. אלו מאמרים מובאים בסוגיא בעניני חשיבות יחוס משפחה ובפסולי יוחסין?
 ב. פרנס הממונה על הצבור, האם מותר בעשיית מלאכה בפני אחרים?
 ג. האם מותר לאיש להשתמש באשה? והאם מותר לשאול בשלומה?
 ד. תלמיד חכם המוסר שמועה מרבו לאחר שבא מעשה לידו, האם שומעים לו?
 א. אמר רבה בר בר חנה: כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח...
 אמר רבה בר רב אדא אמר רב: כל הנושא אשה לשום ממון, הויין לו בנים שאינם מהוגנים... וממונם כלה במהרה...
 אמר רבה בר רב אדא, ואמרי לה רבי סלא אמר רב המנוא: כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו (= פסולה. רש"י; ריטב"א עא.), אליהו כופתו והקב"ה רוצעו (= מלקהו ברצועה). תנא, על כולם (= כהנים לויים וישראלים. רש"י) אליהו כותב והקב"ה חותם, אי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו.
 אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב: כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו... אמר רבי חמא ברבי חנינא: כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל.
 מפירוש ר"י (בתד"ה קשים) מבואר שגם משפחות הגרים בכלל משפחות שאינן מיוחסות שאין השכינה שורה עליהן. ואולם הרא"ש בתוספותיו חולק וסובר שגרים ראויים שתשרה עליהם שכינה [כעובדיה גר אדומי. סנהדרין לט:]. ולא מיעטו אלא משפחות שיש בהן פסול שאינן ראיות לבא בקהל.
 נראה שגם ר"י לא אמר בגר שהוא ראוי להשראת השכינה לפי מדרגתו האישית, רק כמשפחה אין השכינה שורה על משפחות גרים, ועל כן קשים גרים לישראל מפני שנטמעים בהם, אבל אין בכלל זה אנשים בודדים כעובדיה וכיו"ב.
 תנא, כל הפוסל — פסול, ואינו מדבר בשבחה לעולם. ואמר שמואל: במומו פוסל. ומבואר בגמרא שאף על פי שחוששים לפסולו, אין מכריזים עליו. ומסופר על רב יהודה שהכריז על אדם אחד (שראה בו חוצפה יתירה. עפ"י תורא"ש) שהוא עבד, שהיה רגיל לקרוא לאנשים עבדים. ואכן היה אותו אדם מחזיק עצמו מזרע חשמונאים, ואמר שמואל כל האומר מבית חשמונאי אני — עבד הוא.
 זו לשון השלחן-ערוך (אה"ע ב,ב): כל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהם לכתחילה,

ואעפ"כ אם ראית שתי משפחות שמתגרות זו בזו תמיד (או ב' בני אדם שמתגרים זה בזה) או ראית משפחה שהיא בעלת מצה ומריבה תמיד, או ראית איש הוא מרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר — חוששין להם וראוי להתרחק מהם, שאלו סימני פסלות הם. וכן כל הפוסל אחרים תמיד כגון שנותן שמץ במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים — חוששין לו שמא ממזר הוא. ואם אומר להם שהם עבדים — חוששין לו שמא עבד הוא, שכל הפוסל במומו פוסל. וכן מי שיש בו עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד — חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא.

וכתב מהרש"ל (ים של שלמה, ד): בזמן הזה שהדור פרוץ, אין חוששים לפסול מי שקורא לאחרים עבד או למשפחות המתגרות זו בזו.

אמר רב יהודה אמר שמואל: ארבע מאות עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה, וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם. וחולק על רבי אלעזר שאמר, אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו...

אמר רב יהודה אמר רב: אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה — שמץ פסול יש באחד מהם ואין מניחים אותו לידבק אחד בחברו. אמר רבי יהושע בן לוי: אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו — שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחים אותה לידבק בחברתה. (עא:).

אמר רבי חמא בר חנינא: כשהקב"ה מטהר שבטים, שבטו של לוי מטהר תחילה...
אמר רבי יהושע בן לוי: כסף מטהר ממזרים... אמר רבי יצחק: צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה. (עא:).

ב. אמר רב הונא בר אידי אמר שמואל: כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה.

- א. כתבו הפוסקים: דוקא פרנס רוחני כגון מורה הוראה דיין וכיו"ב, אבל פרנס הממונה על שאר עניני הקהילה, אינו בכלל איסור זה. (ע' פתחי תשובה חו"מ ה,ה).
ב. יש אומרים שלדעת רב נחמן [דלא כרב יהודה], עשיית מלאכת מצוה בפרהסיא מותרת. (ע' בפוסקים או"ח רג).
ג. אין לו לפרנס הממונה על הציבור לאכול ולשתות בפני רבים. (חו"מ שם).

ג. רב יהודה מסר בשם שמואל: אין משתמשים באשה כלל, בין גדולה בין קטנה (שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים. רש"י).

יש מי שכתב שזה אמור בשימוש שאינו דרך שירות, אבל דרך שירות מותר. (עפ"י ערוך השלחן אה"ע כא,ז).

יש אומרים שסומכים עתה על מימרא אחרת של שמואל שאמר הכל לשם שמים מותר. (עתוס' להלן פב וריטב"א; ים של שלמה; רמ"א אה"ע כא,ה).

כך מסר רב יהודה משמואל: אין שואלים בשלום אשה כלל, ואפילו על ידי בעלה.
א. התוס' חילקו בין שליחת שלום לאשה, שאסורה אף על ידי בעלה, ובין שאילת שלום ע"י בעלה, כלומר לשאול בשלומה ובענינה [כמו 'איה שרה אשתך'].

ו)ע"ע בדבריהם בב"מ פז. ואפשר לכוין דבריהם שם לדבריהם אלו, וכוונתם שמוטר לשאול לבעלה על שלומה אבל אינו נותן לה שלום, אף לא ע"י בעלה.

ובכונת רש"י שם נראה לפרש, שאפילו כששאל ומכוין אליה, אם פונה ומדבר עם בעלה ולא עמה — שפיר דמי [ולכך נקוד על 'אליו' בשאלת המלאכים — כאילו נחקק, כי בעצם כאילו שאלו אותה ולא אותו. ע"ש ברש"י ותוס']. ומה שאסרו אפילו על ידי בעלה, הכוונה ששולה את בעלה לומר לה שלום, דומיא ד'על ידי שליח' שאמרו. אבל לשאול אותו על שלומה כאילו שואל אותה — מותר.

הרי"ף והרי"ד העתיקו: 'ואפילו על ידי שליח'. ולא הזכירו ע"י בעלה.

ב. מדברי הריטב"א (בסוף המסכת) משמע שלהלכה תלוי כל אחד לפי מה שהוא ולפי כוונותיו, שאם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו, מותר לו לדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש. ע"ש.

ג. כתבו כמה אחרונים: שאילת שלום מפני הנימוס ודרך ארץ כפי המקובל, כגון שמכירים או משום טובת הנאה שקיבל ממנה וכד' — אינה בכלל איסור זה.

ד. אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה — שומעין לו. ואם לאו — אין שומעין לו. (שאינו נאמן להעיד בשם רבו, שמא מחמת מעשה הבא לידו הוא אומר כן. (רש"י). ודוקא כשיש לו צד נגיעה בדבר, שהוא צריך לאותה הוראה, אבל אם אין ההוראה נוגעת לו למעשה — שומעים לו גם כשהורה לאחר מעשה שבא לידו (רבנו תם — מובא בתוס' יבמות עז ועוד).

דף עא

קמח. א. משפחה שנטמעו בה פסולי חיתון, מה דינה? האם יש לחכמים לגלות משפחות פסולות? ב. סתם משפחות מבבל, מארץ ישראל ומשאר ארצות — מה דינם לענין יחסין? ג. למי מוסרים שמות הקודש?

א. אמרו חכמים: צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שמשפחה שנטמעה נטמעה. ואולם משפחות שהכל מחזיקים אותם בפסול אלא שנתקברו בזרוע, או להפך, משפחה כשרה שריחקה שלא כדין, כגון משפחת בית הצריפה בעבר הירדן שריחקה בן ציון בזרוע — כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב.

לא רצו החכמים לגלות משפחות פסולות, אבל היו מוסרים לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע ויש אומרים פעמים בשבוע, ומסתבר כדעה ראשונה (רב נחמן בר יצחק). וכמו ששנינו, האומר הריני נזיר אם לא אגלה משפחות — יהיה נזיר ולא יגלה משפחות.

א. כן מובא בפוסקים, שאין לפרסם ולגלות משפחות שנטמעו בהם פסולים אלא לצנועים בלבד. (ער"ן; אה"ע ב). ויש אומרים אפילו יודעים בודאי מי הוא הפסול, אין לגלות אם היא משפחה גדולה, שאי אפשר שלא יבא ח"ו חורבן גדול מזה, אלא מגלים לתלמידים הצנועים בלבד. (עפ"י ים של שלמה. וע"ע חזו"א א, יח).

ב. יש אומרים שעדים היודעים על משפחה שמעורבים בה פסולים, אין להם להעיד ולגלות הדבר, שהרי אף אם יעידו לא תיפסל המשפחה. ואעפ"י שיש הידור להתרחק ממנה, שלכך גילוח לתלמידים בצנעה. (עפ"י נתיבות לשבת אה"ע שם; אגרות משה אה"ע ח"ד ט).